

ПИСАНКА У СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ

Стаття розглядає писанку як невід'ємну частину культури та мистецтва нашої країни. Наводяться історичні дослідження писанок як творчого джерела, цікаві приклади впливу писанки на інші види культури та мистецтва.

Ключеві слова: писанка, культура, мистецтво, походження, вплив.

Із сивої давнини, із ледь примерклих з часом фресок, із легенд, казок, пісень і наукових досліджень приходять до нас образи та настрої далекого минулого. Одним з найяскравіших видів українського народного мистецтва є писанкарство. Геніальний Тарас Шевченко порівнював красу і мальовничість українського села з писанками, що були з давніх-давен синонімами Батьківщини, сили і незнищенності нашого народу. Писанка, як і вишиваний рушник, є символом України, оберегом на цій землі.

Писанка відома багатьом народам світу. Ще в дохристиянський період у слов'ян існував звичай: весною, коли святкувався прихід нового року, дарувати один одному «красні яєчка» – крашанки. Цей обряд був пов'язаний з народними уявленнями про яйце, що було символом весни, сонця, перемоги життя над смертю, весняного відродження природи.

Писанка і пов'язані з нею народні легенди, перекази, її символічна роль у святах та обрядах, розшифровка семантики орнаментів, з'ясування їх сакрально-магічного змісту сягають своїм корінням давніх язичницьких епох з їх міфологією, в якій відбилися світоглядні уявлення наших предків. Пофарбовані великодні яєчка – крашанки – це символ пробудження весняних сил природи для нового життя; ілюстрація євангельського Воскресіння із мертвих, про що свідчать численні легенди та перекази різних народів. Великодня крашанка або писанка – чудовий подарунок друзям, незмінний культовий атрибут найбільшого християнського свята [7: 28].

З точки зору мистецтва писанка вражає витонченістю розпису на маленькій площині, досконалістю та багатством композиційних варіантів та орнаментальних елементів та мотивів. Крім того, ці мініатюри відрізняються своєю динамічністю, оскільки вимагають особливого сприйняття – повороту на 90, 180, а деколи, і на 360 градусів. Крім ритму ліній, писанка – це ритмоколір, який своєю колористикою нагадує символічні словокольори. Писанка – абсолютно унікальний витвір: у всьому народному мистецтві не існує такого предмету, який би ввібрав в себе такий глибинний образно-символічний зміст.

Писанка стала невід'ємною частиною культури та мистецтва українського народу, своєрідним розпізнавальним знаком для ідентифікації українців. За багатовікову історію писанкарство досягло такого рівня, що писанки стали витвором мистецтва. Так з'явилася ідея створення Музею Писанки в місті Коломия, який було відкрито 26 жовтня 1987 року спочатку в приміщенні церкви святого Благовіщення, а в 1992 році було зведено спеціальну оригінальну будівлю у формі яйця, яке розписане як писанка. Це

єдиний в світі подібний музей, який став візитною карткою міста та вабить відвідувачів з різних країн. Сьогодні музей перетворився в особливий храм мистецтва, звичаїв та традицій українського народу.

В квітні 2012 року в газеті «Днепр вечерний» з'явилося повідомлення, що відомий український писанкар, художник, керівник школи писанкарства Андрій Пушкар'єв готується до відкриття музею писанки у Дніпропетровську.

Розглядаючи сьогодні тему писанки у сучасному мистецтві, не можна не згадати творчість молодшої української художниці Оксани Мась (народ. у 1969 р., в м. Одеса). Одна з її останніх творчих робіт – інсталяція з 250 тисяч писанок під назвою «Вітвар націй» висотою 22 та шириною 38 метрів, яка складається з 15 фрагментів. У розпису окремих частин – писанок брали участь мешканці 42 країн різного віку, професій, соціального статусу. Також їй належить ще одна робота з 3000 писанок – величезна сфера під назвою «Відродження». І хоча не всі мистецтвознавці та глядачі погоджуються з автором у такому використанні писанки, але особистий підхід О. Мась до сучасного мистецтва має право на існування.

Виявилось, що в світі існує декілька пам'ятників писанці, і не тільки в Україні, але й за океаном – у Канаді. Дизайн-проект пам'ятника виконав програміст, професор Університету штату Юта Рональд Реш. 10-метрова «Писанка» – це величезна мозаїка, яка складається з 524 зірок, 1108 рівносторонніх трикутників, має 3512 граней та 177 внутрішніх розпірок і складається з 6978 деталей. Ширина яйця – 5 метрів, вага – 2270 кг. Писанка вироблена з обломків літака та повертається за вітром як флюгер.

24 серпня 2012 у Києві, на честь Дня Незалежності пройшов «Парад вишиванок», родзинкою якого стала колона величезних розписних яєць – писанок, виготовлених майстрами різних регіонів України. А 29 вересня на території Національного музею народної архітектури та побуту у Пироговому відкрився дивовижний «Сад писанок», яким може милуватися кожний відвідувач музею.

До свята Пасхи у 2013 році аргентинські кондитери приготували велике пасхальне яйце з шоколаду та виставили його на головній площі Барилоче. Над виготовленням яйця – рекордсмена протягом двох тижнів працювали 27 кондитерів, використали 4 тони шоколаду та отримала витвір кондитерського мистецтва висотою 8,5 та шириною 5 метрів.

А у Білорусі єдиний пам'ятник яйцю, але не писанці, а промислового товару, прикрашає територію Солігорської пахофабрики, яка є виробником курячих та перепелячих яєць під торговою маркою «Молодецькі».

Особливий інтерес до форми яйця мають архітектори всього світу. Раз за разом, у різних місцях з'являються будівлі у формі яйця. От і молоді українські архітектори проєктної групи «Архіматика» представили новий проєкт хмарочоса, який передбачено побудувати посередині Дніпра. Ця 44-поверхова будівля для офісних приміщень має форму українського національного символу – писанки діаметром 150 метрів, виконаної зі світлодіодних екранів, які змінюють колір та візерунок маленьких писанок, а ті, у свою чергу, перетворюють усе в один візерунок великої різнокольорової писанки.

Особливий інтерес до писанки мають дизайнери одягу. Символічні візерунки та кольорова гама, магія форми та процесів виготовлення – все це вабить творців одягу, писанка – невичерпне джерело натхнення для справжніх митців. Аналіз існуючих досліджень і публікацій свідчить про те, що вченими здавна визначено одяг, традиційний

український зокрема, як складову матеріальної та духовної культури народу. Його вивченню та дослідженню історії розвитку присвячено значну кількість наукових праць, серед яких найвідоміші роботи таких вчених як: К.І. Матейко, М.С. Білан, Г.Г. Стельмашук, Т.В. Кара-Васильєва, З. Васіна, Т.А. Ніколаєва та інші.

Цілий ряд концепцій базується на ідеї виникнення одягу з прикрас, пов'язаної з мотивами моралі, магії, культу. Інші, висвітлюючи одяг, що перебуває у постійному розвитку і відтворює соціально-економічні зміни умов життя народу, при його дослідженні враховують зміни характеру трудової діяльності та рівень технічного прогресу. Значна увага приділяється усталеній термінології, яка побутує здавна [2: 11-13].

Таким чином в художньо-естетичних ознаках одягу науковцями виявляються національні риси народу, специфічно відображається його психічний склад. Вивчення одягу включає також аналіз художніх прийомів та художньої творчості народу взагалі. Суттєво, що у виборі тих чи інших аспектів дослідження одягу науковці намагаються зберігати суворо хронологічний підхід [6: 11-20]. Наведемо декілька прикладів колекцій з варіаціями на тему писанки.

У березні 2011 року харківська студентка Академії дизайну та мистецтв Юлія Малеванчик посіла II місце на Міжнародному конкурсі дизайнерів та модельєрів у Ростові-на-Дону з колекцією «Українська писанка». Кольори, візерунки та форму пасхального яйця дівчина перенесла на сучасні костюми. Мета юного дизайнера – зацікавити світ моди українською культурою.

У травні 2010 року в Києві відбувся X Міжнародний конкурс молодих модельєрів-дизайнерів «Печерські каштани», на якому була представлена колекція «Писанка», розроблена студенткою Національного університету технологій та дизайну Євгенією Криворот. Майбутній дизайнер через сучасний молодіжний одяг передала власне ставлення до прадавнього українського символу.

Цікавий випадок стався з коломийським майстром писанок Олегом Кіращуком: на модних сукнях з колекції Гуччі (осінь-зима 2008-2009) він упізнав візерунки з декількох своїх писанок. Олег сміється, що коли писав писанку «Олень», мотиви якої так сподобались дизайнеру зі світовим ім'ям, навіть мріяти не міг про таке визнання та славу. Претензій до відомого майстра одягу у відомого майстра писанки немає. Навпаки, Олег вдячний за такий піар його робіт та всевітнє визнання українського народного мистецтва.

Таким чином, наш міні-аналіз місця та значення писанки в сучасному мистецтві доведе, що сьгодні писанка перетворюється на частину сучасного мистецтва України та світу. Прадавнє мистецтво не тільки живе, а проходить певну епоху відродження та проникнення в інші види мистецтв, залишаючись при цьому ніжним витвором людських рук та вічним народним оберегом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козлова Т.В., Рывтинская Л.Б., Тимашева З.Н. Моделирование и художественное оформление женской и детской одежды: учебник для средних специальных учебных заведений – М.: Легпромбытиздат, 1990. – 320 с.
2. Бердник Т.О., Неклюдова Т.П. Дизайн костюма. – Ростов-на-Д: «Феникс», 2000. – 448 с.

3. Воропай О. Звичаї нашого народу. – К.: “Оберіг”, 1993.

4. Козлова Т.В., Рывинская Л.Б., Тимашева З.Н. Моделирование и художественное оформление женской и детской одежды: учебник для средних специальных учебных заведений – М.: Легпромбытиздат, 1990. – 320 с.

Стаття надійшла до редакції 21.08.14

Л.И.Козубай, магистр

Образовательно-воспитательный комплекс №10, Хмельницкий

ПИСАНКА В СОВРЕМЕННОМ ИСКУССТВЕ

В статье рассматривается роль писанки как неотъемлемой части культуры и искусства нашей страны. Приведены исторические исследования писанок как творческого источника, интересные примеры влияния писанки на другие виды культуры и искусства.

Ключевые слова: писанка, культура, искусство, происхождение, влияние.

L.I. Kozubaj, MPhil

Educational establishment № 10, Khmelnytsky

PYSANKA AS A INTEGRAL PART OF CULTURE AND ART

The paper deals with pysanka as a integral part of culture and art of our country. Historical studies of pysankas as a creative source, interesting examples of pysanka influence on other kinds of culture and art are under consideration.

Key words: pysanka, culture, art, origin, influence.